

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І-II РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

Україна зосереджена на перспективах інтеграції до європейської спільноти. Ми бачили загострення економічних, політичних і соціальних проблем, що призвело до істотних змін у орієнтації поглядів суб'єктів суспільних відносин, зокрема, учасників навчально-виховного процесу вищого навчального закладу. Переважна більшість випускників загальноосвітніх навчальних закладів продовжує здобувати освіту у вищих навчальних закладах, тому ВНЗ є одним із найактивніших учасників поповнення виробничих сил, які впливають на розвиток усіх соціально-економічних процесів в Україні. Тому, на нашу думку, вища школа має бути зосереджена не тільки на передачі знань з фаху, а й на розвитку інтелектуально-культурного, фізичного та духовного мислення, розвитку особистості студента.

Згідно зі статтю 22 ЗУ «Про вищу освіту» виховання осіб, що навчаються у вищому навчальному закладі, є одним із основних завдань діяльності ВНЗ. Також виховання – це цілеспрямований і організований процес формування особистості. Інакше кажучи, виховання - це процес передачі накопиченого досвіду від старших поколінь до молодших. Введення людини в соціум – призначення виховання. Основними напрямками виховання студентської молоді є: моральне, правове, трудове, екологічне, естетичне, фізичне та виховання свідомої дисципліни.

На превеликий жаль, не існує такого щасливого суспільства, в якому всі його члени вели б себе відповідно до загальних нормативних вимог. Термін «соціальне відхилення» означає поведінку індивіда або групи, що не відповідає загальноприйнятим нормам, у результаті чого ці норми ними порушуються. Соціальні відхилення можуть набувати різних форм.

Розглянемо поняття «девіантна поведінка». У недалекому минулому термін «відхилення» був пов'язаний у нашій свідомості тільки з кримінальними явищами – злочинами, пияцтвом, наркоманією та іншими. І це не випадково, бо вони практично скрізь і завжди вважаються відхиленнями від існуючих соціальних норм. Але в зв'язку з цим виникає питання: чи тільки подібні явища можна назвати відхиленнями і що таке девіація?

Девіантна (поведінка, що відхиляється від норми) поведінка – це поведінка, що порушує соціальні норми певного суспільства. Вона виражається у вчинках, діях (або бездіяльності) як окремих індивідів, так і соціальних груп, що відступають від встановлених законодавчо або сформованих у конкретному соціумі загальноприйнятих норм, правил, принципів, зразків поведінки, звичаїв, традицій. Вона завдає реальної шкоди самій особистості або оточуючим людям. Це може бути дестабілізація існуючого порядку, заподіяння моральної і матеріальної шкоди, фізичне насильство. У крайніх своїх проявах девіантна поведінка представляє безпосередню загрозу для життя, наприклад суїцидальна поведінка, насильницькі злочини, вживання «важких» наркотиків. Психологічним маркером шкоди є страждання, яке переживає сама людина чи оточуючі [1, с. 57].

Характеризуючи дії конкретної особистості, що відхиляються від встановлених у певному суспільстві й у певний час законів, що загрожують благополуччю інших людей або соціальному порядку і є кримінально караними в найтяжчих своїх проявах, використовується поняття «делінквентність» (від лат. delinquens – провиня, проступок).

Особистість, яка виявляє протизаконну поведінку називають делінквентною особистістю (делінквент), а самі дії – деліктами. Відмінності делінквентної від кримінальної поведінки закорінені в тяжкості правопорушень, прояві їх антисуспільної направленості характеру. Кримінальна поведінка є перебільшеною формою делінквентної

поведінки взагалі. У цілому делінквентна поведінка безпосередньо направлена проти існуючих норм суспільного життя, чітко виражених у правилах (законах) суспільства [2, с. 132].

Відповідь на питання: чому з'являються девіанти, намагаються дати соціологічні або культурні теорії соціальних відхилень. Відповідно до них індивід стає девіантом, тому що процеси проходження ними соціалізації в групі бувають невдалими по відношенню до деяких цілком певних норм, причому ці невдачі позначаються на внутрішній структурі особистості. Коли процеси соціалізації успішні, індивід спочатку адаптується до оточуючих його культурних норм, потім сприймає їх так, що схвалювані норми і цінності суспільства або групи стають його емоційною потребою, а заборони культури – частиною його свідомості.

На основі вищевикладеного, у Вінницькому технічному коледжі було проведено дослідження схильності до соціальних відхилень у студентів. У результаті було виявлено 14 студентів схильних до девіантної поведінки, що складає один відсоток від загальної кількості опитаних студентів.

На наш погляд, основним напрямком роботи з вищезгаданими студентами -робота з батьками. Під час співпраці зі студентами схильними до асоціальної поведінки, було виявлено схожість відповідей на типові запитання:

1. Чи вважаєте Ви що правильно виховуєте свого сина, чи доньку?

Типова відповідь:

- Думаю, що так.
- Як можу, так і виховую.
- Я Вам віддав дитину, Ви її виховуйте – це Ваша робота.

2. Яку допомогу у вихованні Ви хотіли б отримати?

Більше практичних випадків, наглядності, наочності, а дехто кажуть – «грошей нема, грошову допомогу». «Не учите мене жити – допомогте матеріально».

3. Якою є поведінка доньки, сина у родинному колі?

Типові відповіді:

- Як коли.
- Дуже спокійна дитина.
- Я не знаю.
- Що ви від неї хочете.
- Нічого не хоче робити, каже, що нічого не задають.

4. Які питання доповіді Ви хотіли б обговорити на батьківських зборах?

Типові відповіді:

- Про їх досягнення. Про «двійки» не дуже приємно і цікаво слухати.
- «Короче, дайте мені всю картину, я з нею поговорю дома».

Отже, основними помилками сімейного виховання є:

- 1) дефіцит спілкування;
- 2) невміння організовувати трудове виховання дітей;
- 3) відсутність будь-яких знань батьками методів виховання;
- 4) невміння, або небажання змінити їх одночасно з дорослішанням їхніх дітей;
- 5) відсутність з боку обох батьків педагогічного такту і витримки.

Після проведених класними керівниками досліджень були виявлені ряд дієвих форм роботи з батьками студентів схильних до асоціальної поведінки, мета якої - це організація спільної діяльності та спілкування.

У організаційній роботі з батьками студентів, які схильні до асоціальної поведінки, потрібно поєднувати індивідуальні, групові, колективні та масові форми роботи.

Перевагою індивідуальної роботи є те, що наодинці з педагогом батьки відвертіше розповідають про свої проблеми та труднощі у вихованні студентів.

Не можна проводити бесіду з батьками у присутності студента, якщо ви не впевнені, що ваше схвалення чи осуд студента будуть сприйняті дорослими так, як ви цього

бажаєте. Дорослі мають бути переконані, що їхня бесіда з викладачем залишиться між ними, що жодна їхня відверта думка не буде розголошена. Індивідуальне спілкування з батьками дає педагогу можливість вибрати правильний підхід до студента.

Якщо студент потребує особливої уваги зі сторони батьків, викладачів, а саме: має незадовільні оцінки, погану поведінку чи має схильності до правопорушень, можна звернутись до листування. Ця форма роботи передбачає періодичне надсилання батькам листів, в яких можна вказати не тільки про негативні події в житті даного студента, а і про незначний успіх студента-девіанта, висловити щире подяку за будь-який позитивний прояв у поведінці вищезгаданого студента. Не отримавши позитивних результатів, рекомендуємо листи відправляти на роботу батькам, що змушує батьків посилити увагу до власної дитини.

Бажано запрошувати батьків таких студентів на конференції, диспути, дискусії. Влаштувати зустрічі за круглим столом, проводити дні відкритих дверей і запрошувати на відкриті, як виховні так і навчальні заняття для таких батьків.

За результатами нашого дослідження виявлені студенти схильні до девіантної поведінки. З ними проводять бесіди, дають громадські доручення. Нами з'ясована основна причина такої поведінки в даному віці – відсутність впливу і контролю батьків.

Є група студентів, які належать до студентів асоціалів-девіантів. Це порушення поведінки, не обумовлене психічними захворюваннями, а зумовлено самоствердженням, самореалізацією [3, с.98].

Нам здається недостатньо залишити тіло і душу дітей у такому стані, в якому вони дані природою. Ми піклуємося про їх виховання та навчання, щоб добре стало кращим, а погане змінилось і стало добрим, тому, якщо є студенти асоціали-девіанти, то працювати важко і небезпечно, але цікаво.

Вищезгадана група студентів, зазвичай, малює, пише вірші, танцює, співає, багато читає, має високий інтелект, але при цьому палить, прогулює заняття без поважних причин, схильна до неординарних вчинків (вважає себе естетом, гедоністом (за «Доріаном Греєм» - хоче все спробувати), тому що прогули – це цікаво; навчання – не потрібно; куріння та алкоголь – бажаю спробувати.

При роботі з такими студентами потрібно враховувати індивідуальні риси характеру. Вони, зазвичай, вразливі, доброзичливі, імпульсивні. Такі студенти проявляють цікавість до навчання вибірково, що в більшості випадків залежить від особистості викладача, відповідно вони мають контрастні оцінки «два» або «п'ять».

Прогули, навчання таких студентів – це наслідок педагогічної занедбаності, дезінтегруючого впливу на розвиток особистості сукупності всіх факторів при домінуванні психолого-педагогічних. Вони проявляються, перш за все, в оволодінні провідними видами діяльності (рольова гра, навчання), які забезпечують повноцінний індивідуально-психологічний і особистий розвиток.

Група студентів, яких ми визначили як асоціали-девіанти, вимагає від нас постійного самовдосконалення. Але, якщо навіть одна така дитина є в академічній групі, і ми бажаємо користуватись у цієї дитини повагою, потрібно шукати активні, сучасні методи та цікаву інформацію, щоб залучити цього студента до співпраці. Ми маємо пам'ятати, що такі студенти можуть бути золотим фондом навчального закладу, який буде запобігати утворенню умов для подальшого розвитку і поглибленню делінквентності. Девіз для викладачів у роботі зі студентами-девіантами: «Активізувати, співпрацювати».

Усі вищезазначені та інші проблеми, з якими стикається молодь, потребують спеціально організованої та цілеспрямованої роботи усіх, хто причетний до навчально-виховного процесу в вищій школі. Вихованість студентської молоді, на наш погляд, є великим інвестиційним капіталом, що дасть змогу розбудувати стабільну економічно розвинену державу – Україну.

Література:

1. Котляров Л.П. Девиантность как предмет социально-философского анализа : дис. канд.пед.наук / Л.П.Котляров. – О., 2003. – 184с.
2. Кравченко А.И. Социология : підручник для вузів / А.И. Кравченко. - М. : Академічний проект, 2000. – 325 с.
3. Фролов С.С. Социология : підручник / С.С. Фролов. - М. : Гардарики, 2000. – 276 с.

У статті розглянуто сутність, характерні особливості та напрямки роботи з асоціальними відхиленнями студентів. Висвітлено зв'язки девіантної поведінки з мотиваційно-потребовою сферою особистості.

Ключові слова: *соціальне відхилення, девіантна поведінка, делінквентна поведінка.*

В статье рассмотрены сущность, характерные особенности и направления работы с асоциальными отклонениями студентов. Определены связи девиантного поведения с мотивационно-потребностной сферой личности.

Ключевые слова: *социальное поведение, девиантное поведение, делинквентное поведение.*

The article deals with the nature, characteristics and trends of the deviations from asocial students. Deals with relationships of deviant behavior from motivational potrebovoyu sphere of personality.

Keywords: *social rejection, deviant behavior, delinquent behavior.*